

PER ASPERA AD ASTRA

Наєнко М. К. Філологічний семінар – школа наших традицій. – К.: ВЦ “Просвіта”, 2012. – 280 с.

МИХАЙЛО НАЄНКО

ФІЛОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР –
ШКОЛА НАШИХ ТРАДИЦІЙ

Основне призначення праці, у котрій зібрано матеріали “Філологічного семінару” Київського національного університету імені Тараса Шевченка – відомого серед літературознавчих кіл від 1995 р. осереддя фахівців у галузі теорії й історії літератури, прочитуємо в категоріях, якими дихає теперішня наука про літературу і які вона прагне вдосконалити в майбутньому. Ідеться про сьогочасну фрагментарність, що бачиться прийдешньою цілісністю, недостатність – вичерпністю, одиничність – множинністю тощо. Зрештою, важливі кроки в реалізації подібної категоріальності і зробив Михайло Кузьмович Наєнко – продовжувач філологічних традицій професора В. Перетца, автор упорядкованого видання “Філологічний семінар – школа наших традицій” (Київ, 2012).

Пропоновані ним упродовж 1995 – 2012 рр. проблемні питання єдиної теми “Теоретичні й методологічні проблеми літературознавства” чітко спрямовували дослідників художнього літературного процесу до реалізації спільної мети – формування теоретичних засад методології. Своєрідний пролог до них і презентує коментована праця, перший розділ якої – “Школа наших традицій: п’ятнадцять семінарських миттєвостей” – уміщує матеріали, виголошені М. Наєнком

як “вступне слово”-доповідь на щорічному семінарі-симпозіумі.

Проблеми наукових методологій українського літературознавчого дискурсу, інтерпретації художнього тексту, типології творчості (реалістичний тип творчості, типи художньої творчості в епоху постмодернізму), національної ідентичності літератури, зв’язку історії літератури та стилю, художньої форми, компаративістики, понятійного апарату, теорії літератури у вищій школі, літературної

критики й художності, паралітератури, реанімації досліджень С. Єфремова, Д. Чижевського та ін., заявлені М. Наєнком, запропоновано вирішувати в контексті показу окремих суперечностей на межі літературознавства й літератури; автор “натякає” на ймовірний шлях вирішення. Приміром, у процесі викладу думок на початку третього семінару-симпозіуму “Наука про літературу на межі століть: тема вільна” щодо специфіки завдань літератури та методологічних кроків уперед за низкою доводів науковець доходить такого висновку-пропозиції: “В літературознавстві методологічний прорив стане можливим тоді, коли відповімо на питання: “Чому література твориться?!!” Невже тільки ради “Як?” (25). Привертає увагу й (у більшості виступів) методична акцентуація М. Наєнка на провідних концептах, на яких ґрунтується виправданий підхід до твору художньої літератури та спроба-заклик обґрунтувати недоречність сліпого наслідування формалістських західних методологій, що випускають з уваги подібну теоретичну базу. Маю на увазі категорії художності, стилю, естетики, котрі втрачають серйозність у студіях феміністичної критики чи постмодернізму. Такі закиди автора цілком слушні.

Крім того, працю М. Наєнка слід сприймати і як певне запрошення до діалогу із зацікавленим читачем-фахівцем. Відповідно, діалог передбачає реакцію, формулювання реплік щодо дискусійних, на думку того ж таки читача, висловлювань автора “Філологічного семінару”. Таких дискусійних питань прочитуємо кілька. По-перше, складно погодитися з М. Наєнком щодо вписування в літературознавчу критику явища есеїстики (хоча, погоджусь, частково це може бути так) і малопривабливої оцінки її в такому контексті. Есеїстика – специфічний різновид літератури, який частково допасовується не так до критики, як до епічної літератури, фігурує насамперед у мемуаристиці. Саме есеїстика здатна викликати окремого ґатунку зацікавленість читача. Чому шаленої популярності свого часу набула есеїстика Генрі Міллера чи Мішеля

Уельбека? І подібних випадків у світовій літературі чимало. А відтак невже українська література сьогодні не має права на розвиток цієї царини, активно поповнюваної есеїстичними набутками? Варто лише пригадати “Дуби і Леви” Івана Андрусяка, “Тіні з’являються на світанку” Степана Процюка, “Міти метаморфоз, або Пошуки доброго світу” Богдана Рубчака...

По-друге, певну незгоду викликають кілька другорядних міркувань, зокрема про стан сучасної української лірики, у якій М. Наєнко завважає “спад суто поетичної напруги” (99) й за низкою справді першокласних теперішніх поетів Т. Федюка, П. Гірника й іще кількох не бачить, метафорично висловлюючись, просвіту. Саме із цією думкою погодитися складно, бо низку імен достойних (кваліфікованих у поетичному мисленні-слові) авторів можна продовжувати: це й Маріанна Кіяновська, і Галина Крук, і Мар’яна Савка, й Олег Соловей, й Олена Пашук, й Іван Андрусяк, і Павло Вольвач... Усі ті, хто не вдається до постмодерних маскарадів і маскування, а відчуває слово й реалізується в ньому.

Діалог із упорядником видання “Філологічний семінар – школа наших традицій” може тривати. І тривати досить довго, якщо вдається до розділів, поданих у додатках, а саме: “Додаток І. Бібліографічна мапа: зміст п’ятнадцяти випусків “Філологічних семінарів” (1998 – 2012)”, де наявний основний зміст-корпус проведених семінарів-симпозіумів, що відсилає до справді цінних матеріалів. Недаремно у “вступному слові” до десятого семінару “Понятійний апарат сучасного літературознавства: “своє” й “чуже” М. Наєнко висловлює думку: “Може, й через сто років знайдеться читач-дослідник, який поцікавиться нашими літературознавчими міркуваннями на рубежі ХХ – ХХІ століть. Адже ми згадали майже через сто років, що був у нашому університеті подібний семінар під керівництвом професора В. Перетца...” (52). Тому не випадково заклики упорядника пропоную афористично озвучити як “per aspera ad astra”...

Ольга Пуніна
м. Донецьк

Отримано 18 лютого 2013 р.